

ТУРИЗМ СОҲАСИДА ЭЛЕКТРОН ТИЖОРАТ

Абдурахимов Озодбек Азимжон угли,
Махмудов Улугбек Равшанбекович

Мухаммад ал-Хоразмий номидаги ТАТУ Фарғона филиали талабалари

АННОТАЦИЯ

Ҳозирги даврда барча учун бирдай қизиқарли бўлган ва юртимизда тезкорлик билан ривожланиб бораётган туризм соҳасида (Он-лине трaвeл) электрон тижоратни бошқаришни яхши йўлга қўйиш. Туризм соҳаси барча бошқа соҳалар сингари мижозга яна ҳам яқинроқ бўлиш учун онлайнда ишлаш зарурлигини тезда тушунтириб бериш.

Калит сузлар: Электрон тижорат, туризм компаниялари, Он-лине трaвeл. Электрон тижоратни зарарлари, Тўлиқ онлайн бизнес тури.

Электрон тижорат, туризм компанияларига, меҳмонхоналарга, саёҳат агентликларига ва бошқа тур операторларига янги мижозларни жалб қилишда кўмак беради. Меҳмонхоналар ва саёҳат агентликлари, электрон тижорат орқали хизматларни таклиф қилиш ва турларни буюртма қабул қилиш имкониятини олади. Бундан ташқари, туристлар мобил дастурлар орқали саёҳатларини ташкил қилиш, меҳмонхоналарни топиш ва турларни буюртма қилиш имкониятини оладилар.

- Авиа, темир йўл, автобус ва автомобил маршрутлари бўйича билетларни онлайн усулда заказ қилиш ва сотиб олиш;
- Туризм бўйича онлайн маслаҳат бериш хизматлари;
- Автомобилларни онлайн ижарага бериш хизмати;
- Саёҳатларга, маҳсус турларга ва кўргазмаларга заказлар бериш ва уларни сотиб олиш бўйича хизматлар;
- Билетларнинг, турларнинг ва турли хилдаги саёҳатларнинг калькуляциясини электрон усулда тақдим қилишнинг онлайн сервислари;
- Онлайн усулда меҳмонхоналарни заказ қилиш хизматлари;
- Шахарлар, музейлар ва кўргазмаларга виртуал саёҳатлар уюштириш сервислари ва бошқалар.

Он-лине трaвeл билан боғлиқ бўлган хизматлар турларига туристик маршрутлар бўйича маълумотлар берадиган, дарё, денгиз ва океандаги круизлар таклиф қиладиган, туристлар борадиган жойлардаги об-ҳаво шароитларини

айтиб берадиган, меҳмонхоналардаги шароитлар ҳақида маълумотлар берадиган, ресторанлардаги аҳволни тушунтириб берадиган компанияларнинг хизматларини киритишимиз мумкин. Мисол сифатида , Booking.com, Expedia, TripAdvisor, Airbnb, TripAdvisor ларни келтиришимиз мумкин. Ушбу онлайн тревел бозорида бизнес юритишнинг куйидаги бир қанча усуллари мавжуд:

Онлайн плюс оффлайн бизнес тури – бунда туристик компаниялар туристик хизматларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда ўз офлайн бизнесларига электрон тижоратнинг бир қатор элементларини қўшиб қўядилар, шу жумладан, шунга мос бўлган интернет-магазин ташкил қилишлари ёки онлайн маслаҳатлар беришлари мумкин;

Тўлиқ онлайн бизнес тури- ушбу турдаги бизнесни интернет тармоғида бемалол ишлай оладиган компаниялар ташкил қила оладилар. Буларга мисол қилиб меҳмонхоналарни брон қиладиган, билетлар сотадиган, мобил иловалар билан шуғулланадиган агрегаторларни келтириш мумкин. Туристик хизматлар бозоридаги электрон сотув каналларининг аҳамияти шундан иборатки, компаниялар бу каналларда 365/7/24 соат қолишлари ва унда фаол ишлашлари мумкин. Он-лине тревел бозоридаги энг кенг тарқалган монетизация схемаларига куйидагиларни киритишимиз мумкин:

- Ўз саёҳат турларини сотишдан келадиган даромадлар;
- Билетлар сотишдан келадиган даромад;
- Туроператор ва истеъмолчи орасидаги келишувга ёрдам берганлик туфайли келишув суммасининг маълум бир қисми сифатида келадиган даромад;

Таклиф этамиз, туризм соҳасидаги электрон тижоратнинг ривожлантиришини амалга ошириш учун, унинг фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш ва хизмат кўрсатувчиларнинг сифатини янада яхшилаш мумкин. Бундан ташқари, туристлар учун тур операторларининг хизматларини танлашда тўлиқ маълумот олиш имкониятини яхшилаш ва туризм соҳасидаги электрон тижоратнинг ривожлантиришини кўпайтириш учун шартномаларни ва қонунлардаги мажбуриятини амалга ошириш керак.

Электрон тижоратнинг ҳам зарарлари бўлиши мумкин. Унинг биринчи зарари, ҳокимиятларнинг унинг фаолиятига тегишли қонунлар ва шартномаларни белгилаб чиқиш мумкинлигидир. Бу оқибатда, хаж зиёратчилар учун электрон тижорат орқали билетларни танлаш ва ташкил қилишлар билан мулоқот қилиш имкониятларини оширишда муаммолар келтириши мумкин

► **Иккинчи зарари**, электрон тижорат орқали айланттириш ва ташкил қилишларнинг хизматларини танлашда кўп оқибатларга олиши мумкин.

Масалан, уларнинг шахсий маълумотларини тўғри киритмаганлигидан ёки ташкил қилинаётган саёхатлар нотўғри оқибатларга олиш мумкин.

► **Учинчи зарари**, электрон тижорат орқали тур операторларининг хизматларини танлашда муаммолар чиқиши мумкин. Масалан, уларнинг турлари ҳақида нотўғри маълумотлар бериш оқибатида салбий ҳолатларга учрашлари мумкин

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати: (REFERENCES)

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/mamlakatimizda-elektron-tizhorat-samaradorligini-oshirish-isti-bollari>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/turizm-so-asida-innovatsion-faollikni-oshirish-tamoyillari>
3. <https://www.khivamuseum.uz/uz/havfsiz-turizm-taminlash-turizm-sohasi-istikboli>